

Od gnojenja s slamo.

Po poljskih pridigah prof. dr. Stöckhardt-a.

1. Gnojna moč slame v primeri z močjo živinskega gnojja.

(Dalje.)

Gnoj je tedaj po tem takem bolj močnejši, če ima več gnojnih drobcev, posebno pa fosfora in gnjilca v sebi, in ker nam kmetijska preiskava te dele iz gnojja razodeva, je očitno, da po nji naj bolj gotovo zamoremo presojevati gnojno moč gnojja. Kakor pravimo: „to srebro ali zlato je naj boljše, ker je čisto, uno pa je manj vredno, ker je nemešano“, tako je tudi z gnojem: ta gnoj je več vreden, uni manj, kakor ima več ali manj gnojnih delov v sebi. Slama, scavnica (gnojnica) in blato so bile že večkrat in natanko preiskovane; zato dobro vemo, koliko imajo gnjilca in koliko fosforne kisline v sebi, namreč:

	gnjilca	fosforne kisline
v 10 centih suhe režene slame je	3 do 4 funt.,	1½ do 2 funt.,
v 10 centih frišnega kravjeka je	3 do 4 „	2 do 2½ „
v 10 centih mokre kravje gnojnice	8 do 9 „	—
v 10 centih suhega kravjeka je	15 do 20 „	10 do 12 „
v 10 centih suhe kravje gnojnice	80 do 90 „	—

Kaj sledi iz te preiskave? Tole: da po frišnem iz $\frac{4}{5}$ vode obstoječem kravjeku doleti zemlji gnjilca ravno toliko, fosforne kisline pa še več kakor ju je v enaki teži suhe slame. Frišni kravjek po tem takem v enaki teži dosto preseže suho slamo in je tedaj boljši gnoj, že tudi za tega voljo, ker se v kravjeku zapopadeni gnjilec veliko hitreje raztopi in razkroji, kakor tisti, ki ga ima suha slama v sebi.

Če se je pa slama scavnice (gnojnice) do dobrega napila, je taka slama vsa drugač; nasitena gnjilca hitro razpade in se sparsteni, je močnejši gnoj in pospešuje rast vsih rastlin. Sama slama prvo leto skor nobene očitne moči nima.

(Dalje sledi.)

Kmetijska skušnja.

(Rudeča detelja.) Velika dobrota za kmetovavce je rudeča ali laška detelja (Incarnat-kele), katero pri nas večidel v ajdo sejejo in sicer takrat kakor ajdo. Po mojih večletnih skušnjah je pa ni dobro precej takrat sejati, ampak še le takrat ko je že ajda popolnoma zelena. Če se oboje kmalo seje, detelja hitreje ozeleni in ajdo močno topi, posebno če je letina mokra. Ako se pa detelja vseje, ko je že ajda popolnoma zelena, je nič ne topi, detelja pa spomladi zato ravno tako lepo raste. Tudi smo že skušali to deteljo sejati v pollan (povan) in v repo, kader je že okopana, in tudi te skušnje so se pri nas prav dobro poterdile. Sejte tedaj, kmetovavci, rudečo deteljo tako!

Lavrač.

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Povsod živi človek.

Veliko veliko zemlje že poznamo, in zmiraj več dežel spoznavamo. Nikdar pa se ni še v noben kraj prišlo, kjer bi ne bila narava čisto ničesa ne napravila, naše življenje ohraniti. Znane so dežele, kjer sonce skoraj vse požge, kjer človek skoraj družega ne vidi, ko peščene hribe in planjave, in kjer je zemlja brez vse zelenjave in skoraj brez vse lepote. In vendar stanuj-

jejo v teh deželah ljudje in živali, in najdejo v njih svojo hrano. — Najdejo se kraji, ki jih sonce skoraj nikdar ne obsije, kjer skoraj večnega mraza vse oterpne, in kjer so poljedelstvo in pridelki popolnoma neznani. Vendar najdemo v njih ljudi in živali, ki se ondi redé. Previdnost je to, kar je tim okrajnam odrekla, ker bi bilo ali vročine zgorelo ali mraza oterpelo, namestila z družimi darovi, s katerimi se ljudje in živali lahko preživé, in ondašnji prebivavci iščejo in porabijo tudi skerbno v živež in v druge vgodnosti življenja, kar jim narava daja.

Laponijo je previdnost tako vravnala, da mora celó neka ondašnji prebivavec sila zoperna nadloga pripomoček biti njih ohranjenja. Tam je namreč mnogo mnogo merčesov, ki s svojim pikanjem ondašnje prebivavce zlo mučijo in terpinčijo, in katerim se drugač ubraniti ne morejo, ko s tem, da se v njih stanovanjskih vedno kadí, in da si obraz z neko kuhano smolo namažejo. Ti merčesi devajo svojo zalego na vodo, in velika množica povodnih ptičev, ki svoj živež od nje dobivajo, pride po njo. Laponjčani jih polovijo in jedó, in rekel bi, da to je njih poglavitna hrana.

Grönlandčani imajo sicer jedi iz živalstva sploh raji ko rastlinske jedi, katerih je v njih sila nerodovitni deželi sila veliko; brez tega bi terpeli veliko pomanjkanje. Vendar porabijo tudi nekatere zelišča, na primer, kislico, in posebno žličnek v svoj živež. Narnavadniša hrana Grönlandčanov pa je riba angmarsetka (Angmarset), katero posuše v zraku na skalovju, in jo hranijo ko svoj vsakdanji kruh ali za prikuho v velicah usnjatih žakljih, ali v ponošenih oblačilih pred zimo.

V Izlandii, kjer ni zavoljo severne lege tudi več poljedelstva, je borno ljudstvo namest kruha suhe ribe.

Dalekarlečani, prebivavci severnih okrajin na Švedskem, si pečejo zastran pomanjkanja žita kruh iz brezove in smrekove skorje, in iz neke korenine, ki v močirjih raste. Prebivavci Kamčatke jedó olupljene sirove stebila medvedje tace (Bärenklaue).

Čudovita je res skerb Stvarnika za ohranjenje mnogoverstnih narodov na zemlji. Napravila je med prebivavci zemlje tako zvezo, da morajo tudi tisti narodi, ki jih velike široke morja sebiho, za občen živež in za občno vgodnost delati. Velika je modrost božja, ki nam je dala telo, ki ni na to ali uno posebno hrano navezano!

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz slov. Goric na Štaj. 29. junia. * Dovolite ljube „Novice“, da se jez enkrat oglasim iz naših krajev, da slovenski svet zvé, da še nismo celo zaspali. — Šole v slov. Goricah pod vodstvom verlega za vse dobro gorečega Jareninskega gospoda dekana lepo napredujejo; se vé, da tu blizo Nemčev v obojem jeziku, razun verskih drobtin, katere se le v materinskem jeziku mladini lomiti zamorejo. Vsaka fara po slov. Goricah, se mi zdi tudi po vsem spodnjem Štajarju, ima šolo v svoji lastni hiši; le sv. Jakob na Goriškem ima šolo na najetem stanišu; tu je šola popotnica, ki zdaj tu zdaj tam se vsede, ker nima svoje hiše. Tej nadlogi v okom priti je to leto kmet Franc Vaingerl — očitno ga imenujem, ker hvala, komu hvala gré — poleg cerkve ležeči hram z zemljiščem vred kupil in gosposki prosto izvoliti dal: ali naj iz tega hram za šolo napravi, ali kje drugod na tem zemljišču si prostor poišče za stavbo šolskega hrama. Komisija je poslopje to pretesno spoznala za 300 učencov in za dva učitelja; zato je imenovani kmet za mali denar prepustil lepo njivo, kjer se bo hram postavil in vertič za sadjorejo napravil. Zemlja je že izmerjena in načrt učilnice valjda od okrožnega merjaša izdelan; nadjamo se, da prihodnje leto bo pri sv. Jakobu že celodnevna šola, in dečki se

bodo koristne sadjoreje učili. Očitno hvalo zasluži mož, kateri tako velikodušno za prid naše mladine skerbí.

Spomniti moram tudi žalosti, koja je 26. t. m. Goričane doletela. Černi oblaki primomlajo proti večeru doli iz graških planin in bližnjega Pohorja, se vlečejo en čas za Muro proti Radgoni, pa hitro jih veter oberne, blisk za bliskom šviga vedno bližej našim zelenim goricam, in o polj desetih se vsiplje suha toča, ki je v 5 minutah pokončala vse upanje letošnje obilne žetve po njivah in tergatve po vinogradih. Segla je ta šiba od unkraj Mure do Drave. Žalostne sedaj stojijo vinske terčice, oropane zelenega lišpa in cvetečega grojzdiča po Šent-Jakobski, Jareninski, Margetinski in Petroški fari, da se človeku mlo zdí, in kmetič se čoha za voko, kako bo dače plačeval, kako sebe in mlajše preživel.

Iz Dervanja na Štaj. 3. julia. Č. Pri nas poije dobro letino obečuje. Travniki so zadovolili, lepega sená se je mnogo pospravilo in veselo so kosci kosili, ker se je tam in tam na travniku čutara vinca vidila. Moram pa tudi od nesreče omeniti, koja se za resnično pripoveduje, čeravno ni popolnoma verjetna: doli od naše ogerske meje so namreč vsi kosci na nekem travniku konec vzeli; — ko se je sledilo po uzroku — pravijo — da so našli v čutari (flaški) mervto kačo, koja se je mogla pred va-njo splaziti in pijačo ostrupeniti. — Setve, od kterih se še pred nekterimi tedni ni vedilo, kako se bojo obnesle, sedaj čez up lepe zazorjajo; ječmen — posebno za reveže dobro rano žito — se že z našimi cepci mlati. Pšenica, od lanske toče sejana, se je celó iz ajde precej dorasla. Bog daj le srečno žetev! Že pred je pri Gleichenbergu, 26. junia pa posebno od sv. Petra do Jarenine toča strašno bila; žito na zemlji leži, terta pa gôla stoji. Tù so gorice še nekaj obetale, al pri nas je še tisto malo klavernih se deloma že pred cvetom posmodilo, tudi pikee se pozná; sadja tudi nič ne bo; le orehi, ki so že po več zimah terpeli, bojo letos spet kak oblizek dali za potice in gibance. Bog vari tudi lepi krompir, turšico in bob.

Potovaje unidan proti horvaški strani in nekoliko po Horvaškem sem priložnost imel, lepe kraje in zemljišča viditi, al milovaje moram reči, da kmetijstvo ima tam še mnogo napák, ktere deloma iz nevednosti, deloma iz terme izvirajo. Memogredé omenim, da terta na Horvaškem obilniši obeta kakor pri nas, le škoda! da je tertoreja visoko na plantah. Večidel so njive tù, kakor pri nas na dravskem in murskem polju, ubožne; gnojnica, namest jo z gnojem vred lepo špogati, po vaséh poti kvari in luže polni; — prav je rekel naš gosp. dopisnik Xp. iz Ormuža v listu 43., da bi tam na nekterih oganlih lahko vse bilke sošteli; res je viditi, kakor da bi nalašč tako orali, da bi se ložje vsaka bilka štela; ogoni (kraji) so kakor gliste široki, polovica in morebiti celó tri tretjine zemlje gré po brazdah v zgubo (posebno letos) in ravno tolikšna je potem zguba žita. Prosil sem ondašnje gospodarje, naj bi prišli k nam in gor do Gradca gledat, kako so se povsod, na suhem in mokrotnem, manj ali bolj široki, ravni ali obokani ogoni poterdili. Mahoma taka poprava ne gré, se vé da prvo leto je slabji, ali vsako leto je boljši in pridelka več. Sadnega sadja se malo zasaja; tudi murv ni viditi, če je ravno celi kraj, posebno prodečasto dravsko polje, podobno tistemu pri Gorici in pripravno za rejo murv, ko bi sl. svilorejno društvo ovde murvino semenišče naredilo. Sam marljivi gosp. Berlič pri sv. Lenartu na Dravi mladino v sadjo- in sviloreji uči, — sezite mu v roke! Nikjer tudi nisem vidil cirilskih čerk v prosti šoli, kakor pri totem gospodu. Sploh pa omenim, da zdaj naša mladež lepo slovensko čita, in da je zmiraj manj taci enostranskih učiteljev, ki zoper zapoved sl. ministerstva zametujejo v šolah materni jezik učencov. — Živinoreja tukaj ni

prida, nahajajo se acer leni konji, kteri so precej čislani, ali le premnogo pregreškov v reji se najde, kteri, kakor nam vodstvo c. k. vojnega kardela v Gradcu opazno in zvedno na znanje daje, izvirajo prvič: da se živina prezgodaj, že včasí v 2. letu, in prehudo in nezumno vprega; drugič: da se kobile s kostnimi in udnimi napakami za pléme rabijo, in tretjič: da so pota tako slabe, da si noge konji morajo kmalo pohabiti.

Iz Blejskega jezera 2. julia. Ze se oživlja naš rajski kraj. Od blizo in deleč se naberajo gosti, in ne le taki, ki so že večkrat tukaj bili, temuč mnogo tudi taci, ktere je lepota naše okolice pervikrat tù sém privabila. Zmiraj bolj sloví prijetnost blejskega jezera po svetu in kliče goste k sebi celó iz daljnih krajev — Slovane in Lahe, Angleže in Nemce. Že je tukaj med drugimi neka bogata in velika družina iz Angleškega, tudi gosp. Rittmayer iz Tersta, ki si je blizo jezera krasno poslopje za stanovanje poleti sozidal, je s svojo rodovino že tukaj; še več gostov pa se pričakuje, ki so že napovedali svoj prihod. Bo tedaj letos prav prijetno in živo tukaj in dosto tavžent goldinarjev bo spet ostalo v ti okolici, kamor jih popotni z veseljem prinesó, da so le prijazno in dobro postreženi in ne preveč stiskani. Saj popotnik rad plača kar je prav, in obá, gost in gostinčar, se dobro počutita pri tem. Na zadnje ima dobiček le kraj, kamor zahaja veliko ljudi; — žive priče tega so nam, na priliko, vasi in tergi Baden, Föslau, Mödling, Brun in več družih blizo Dunaja; dokler ni bila Dunajčanom navada poleti na deželo hoditi ali ondi stanovati, so vsi ti kraji manj premožni bili in njih sedanje lepe hiše so bile popred le revne bajte; zdaj je to vse drugač. Zato se pa tudi spodobi, da domači s ptujci v vsem prav prijazno in priljudno ravnajo, ker je popotnik le tam rad, kjer je prijazno sprejeman. Škoda! da je gosp. Prešern zadnje leta tako malo na Jezeru, on je bil, tako rekoč, duša tega kraja; pri njem se je vse zvedilo, kar je kdo želel; on je vedel za vsako reč svét in pomoč. — Polje naše obeta dobro letino; Bog nas obvari le kakšne nesreče po toči, koja je večeraj popoldne ob treh našo gorensko stran že hudo zadela in posebno Rodne, Palče, Begne, Zgoše, Zápuše, Novo vas in Slatino, naj huje pa Otok in Verbno poškodovala; sliši se, da je polje ondi popolnoma pobito. Versela je toča izperva brez kaplje dežja in je bila kot golobje jajca debela.

Iz Ljubljane. Na tukajšni zadnji somenj je prišlo celó malo ljudi, bilo je tedaj malo kupčije. Živine so veliko pripeljali, posebno goved cena, za par srednjih volov je bila 160 do 200 fl., velicih po 170 do 300 fl. — Zadnjih 14 dni se je primerilo v Ljubljani pri belem dnevu več tatvin v štacunah sred mesta, večidel opoldne, ko so bile štacune zaperte in štacunarji pri kosilu. Slišali smo, da so zasačili več mladih vlačugarjev, ki so teh ropov sumljivi, in da si sl. policija prizadeva zaslediti roparsko derhal, ki je morebiti s temi potepuhi v družbi. Za občno varnost bi bilo želeti, da bi se število policajev pomnožilo, ker 36 bi jih za sedanjo Ljubljano utegnili res premalo biti, ako se pomisli, da dan na dan in noč na noč ne more vsih 36 na nogah biti, ampak le polovica en dan in eno noč. Od dobroznane skernosti našega sl. policijskega vodstva za občno varnost smemo gotovo pričakovati, da se bo na kakošno vižo pomagalo o teh zadevah, da bo na vsako vižo prav. — Slišali smo, da je sl. ministerstvo podúka poprašati dalo gosp. vodja in učenike naše realne šole: ali bi ne bilo treba, da bi se v natisu šolskih bukev geometrije, mehanike itd. nemškim tehničnim besedam pristavile tudi slovenske, da bi take nenavadne, dostikrat iz gerškega ali latinskega jezika v nemški jezik prenešene besede domači učenci lože in bolje razumeli.

Gospod vodja in gospodje učenci (razun enega) so nek vsi enoglasno odgovorili, da to je potrebno v vsih naravoslovnih ukih, in da za dobro podučenje domače mladosti skerbni učenci so že od nekaj v šoli prijavljali takim tehničnim izrazom slovenske besede, po katerih se razumljenje taci naukov močno polajšuje, — in razumljenje tega, kar se učenec uči, in polajšanje razumnosti je pač cilj in konec pravega šolskega poduka. Čast in hvala sl. ministerstvu, da po očetovsko skerbí za temeljito podučenje šolske mladosti, — čast in hvala pa tudi gosp. vodnikom in učnikom, ki spoznajo potrebe za dober napredek naših šol! Za vse te tehnične besede pa ustanoviti dobre slovenske besede, ne bo nobena posebna težava, zakaj naš jezik je že toliko omikan in olikan, da se za nobeno vednost ne vstrašimo osnovati slovenskih besed. Dosto o tem je slovenšina že slavno dokazala, kaj premore. — Včeraj popoldne je gosp. Luka Jeran spremil nove za srednjo Afriko namenjene misionarje v Terst, in v pondeljk popoldne jo bo z njimi odrinil do Aleksandrije. Le če bo častiti gospod popolnoma zdrav ostal na ti poti, bo šel dalje za svojem poklicom; če pa zdravje ne bo kazalo, se bo zopet vernil v domačijo po opravljenem spremstvu unih misionarjev.

Novičar iz mnogih krajev.

V poslednjem listu državnega zakonika že stoji po naj višjem sklepu od 26. p. m. razpis novega zajema, katerega smo omenili v zadnjih Novicah. Cesar pravi v tem razpisu, da ta zajem, po katerih se bo 350 do 500 milijonov gold. na posodo vzelo, ima namen: papirnatemu dnarju spet vrednost srebernega in zlatega dnarja dati in preskerbeti državi več dnarja, katerega bi utegnili prihodnji čas za nenavadne stroške potrebovati; zato želi, da bi se vsak po svoji moči vdeležil tega zajema in posodil državi več ali manj; po tem bojo dolžne pisma (obligacije) napravljene za 20, 50, 100, 500, 1000, 5000 in 10.000 gold. Podpisovanje za to posojilo se bode po vsih krajih celega cesarstva začelo 20. dan tega mesca, in bode jenjalo 19. dan prihodnjega mesca. — C. k. ministerstvo je na cesarskih železnicah od krajcarja na 3 vinarje znižano vožnino od centa žita, moke, sočivja in krompirja za miljo pota podaljšalo do konca prihodnjega mesca. — Za kirurga ali dohtarja zdravništva iz Horvaškega ali Slavonskega, ki se želi živinozdravništva na Dunaj učiti iti, je razpisana štipendija od 200 fl. na leto. — Ker je skušnja učila, da se 3. dec. 1852 dana gojzdana postava, posebno kar se tiče mnogoverstnih gojzdnih služnost ali servitutov, ne dá v vsem izpeljavati, se posvetuje ravno zdaj c. k. ministerstvo notrajnih oprav: kako bi se ta postava deloma preuredila. — C. k. ministerstvo pravosodja je razpustilo deželno nad sodnijo v Celovcu, in ukazalo, da zedinjena višja sodnija za štajarsko, krajnsko in koroško deželo v Gradcu se ima začeti 21. dan tega mesca. — Županom je ukazano, da naj v vsaki soseski na tistih cestah, kjer se več potov križa, postavijo cestne roke, na katerih je razločno zapisano: kam ta ali una pot pelje. — Vremenski prerok iz Jolsve ne dá miru; spet prerokuje vreme za ta mesec, da ne bo stanovitno, večidel oblačno, soparno, da dež in hude vremena bojo motile poljske dela in da ne bo dobro za vino. Mi pa upamo, da bode preroku to prerokovanje ravno tako spodletelo, kamor mu jih je že več, in želimo z naznanili taci preroštev ljudstvu djansko pokazati, da le prazno slamo mlatijo taki vedeži. — Skrivni svetovavec knez Goršakov,

je v sredo zvečer ob osmih prišel z odgovorom rusovskega cara na Dunaj; ni še znano, kakšen je odgovor; vendar vsi časniki so polni, da car ne dovoli popolnoma, kar je austrijska vlada terjala, da bi namreč rusovska armada zapustila Moldavo in Valahijo. Da se rusovski car ni vdal terjatvam, se sklepa tudi iz tega, da ima več del severne rusovske armade berž in hitro marširati v južne kraje bojišča, ki so na vsako stran Rusom za vojsko bolj pripravi in vgodni. Kmalu se bo za gotovo zvedilo, kaj bo. Dobručo je rusovska armada že večidel zapustila, le v donavskih terdnjavah: v Hiršovi, Mačinu, Izakči in Tulči se terdno derži. Iz Bukurešta se pomika nazaj proti Fokšani; glavno stanišče kneza Goršakova je od 1. julia v Ursičeni. Turki se pomikujejo v veliki Valahii naprej, in v tisti primeri, kakor Rusi v severni Valahii in Moldavi proti austrijski meji marširajo, se približuje Omer-paša s svojo armado doljni Donavi; v Ruščuku je nek že vse pripravljeno za njegovo glavno stanišče. — Turške donavske barke se zbirajo od 26. junia pri Turtukaji, da se bojo zedinile z angleškimi in francoskimi, ki so 1. julia odrinile proti izlivom Donave, ondi napasti rusovske donavske barke. — V okolicih Fokšane in Jalomnice se je začela goveja kuga, ki se je zatrosila iz Besarabije; v Jalomniški okolici je poginilo že čez 1000 goved. — 26. in 27. junia so angleške barke spet bombardirale Bomarsund in veliko škodo napravile. — Morski maršal Napier je poslal pismo angleški vladi, v katerem razlaga, kolikšno škodo je učinil že Rusom, ktero je prerajal z 46 razdjanimi barkami na 3.800.000 fl. Al angleški časniki ga ne hvalijo zavolj tega, ampak ga hudo grajajo, ker tisto blago (smola, katran, les itd.), ki ga je pokončal, je bilo že z angleškim dnarjem plačano in je imelo, če bi vojske ne bilo, še to poletje na Angleško priti. — Na Španjskem se punt, ki je le punt armade, ne pa ljudstva, dosihmal ni dalje razširil.

Stergár.

V jerhavih hlačah in z lestvo na rami,
Z usnjem opasan sem zgodaj med vami.
Žlahna gospoda prav sladko še spi,
Nekdo že praska, jo vstati budi.
Gospodje! gospoje! sem priden stergar,
Ovarjem vas ognja za majhen denar.

Nosim na herbtu, kolenih pogačo,
Metlo pod pazho, na rami stergačo,
Črna sajina od mene leti,
Kdor se mi bliža, se vmazat boji.
Gospodje! gospoje! sem priden stergar,
Ovarjem vas ognja za majhen denar.

Hodim brez čevljev, ne nosim klobuka,
Brez nogovice se noga mi suka;
Zdaj že po ulicah tekam, hitim;
Zdaj jo skoz dimnik na streho smodim.
Gospodje! gospoje! sem priden stergar,
Ovarjem vas ognja za majhen denar.

Čern, nesnažen in gerd in ostuden,
Kmetu, gospodu — še sebi sem čuden;
Vendar me gosta povsodi želje,
Vrata mi vsake odperte stojé.
Gospodje! gospoje! sem priden stergar,
Ovarjem vas ognja za majhen denar.

Ako nehtejo otroci molčati,
Napovedujejo mene jim mati.
Serčen je, ki bi se mene ne bal,
Strašen otrokom poznan sim balbál.
Gospodje! gospoje! sem priden stergar,
Ovarjem vas ognja za majhen denar.

Fr. Blažič.